

A magyar (kontrasztív) topik prozódiajának kísérletes vizsgálata

Gyuris Beáta¹ Mány Katalin²

¹MTA Nyelvtudományi Intézet
Budapest

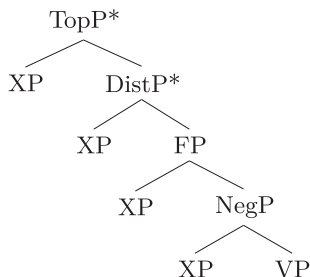
²Institut für Phonetik und Sprachverarbeitung
Ludwig-Maximilians-Universität, München

MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest, 2010. szeptember 28.

- 1 Célok
- 2 A topik pozíció a magyarban
- 3 Kutatási kérdések
- 4 Közvetlen előzmények
- 5 Kísérlet
- 6 Eredmények, következtetések

Azon kutatás eredményeinek bemutatása, amelynek célja a magyar topik pozícióban ([Spec, TopP], É. Kiss 2002) elhelyezkedő elemek prozódiai tulajdonságainak kísérletes fonetikai vizsgálata volt. (Írásban: Gyuris–Mády (megj. alatt))

Gyuris B. – Mády K. (megj. alatt): Contrastive topics between syntax and pragmatics in Hungarian: an experimental analysis.
Proceedings of CLS 46.

- A mondat két része: *Topik (mező) – Predikátum*
- *Topik pozíció* = [Spec, TopP]
- egy mondatban több egymást domináló TopP projekció is lehet

É. Kiss K. (2002): *The Syntax of Hungarian*. CUP

Mikor van egy összetevő topik pozícióban (a topik mezőben)?

- 1 Ha követheti mondathatározó (ami meg kell, hogy előzze a predikátumot):

(1) *(Sajnos) **János** (sajnos) [FP Marit (*sajnos) sértette meg.]*

Mikor van egy összetevő topik pozícióban (a topik mezőben)? Folyt.

- 2 Ha követi a mondat első kötelező hangsúlya, amely a predikátum első tartalmas összetevőjén helyezkedik el, és amely általában egyszersmind a mondat legerősebb hangsúlya is (É. Kiss 1998:22, É. Kiss 2002:11).

Ellenvélemény: Kálmán – Nádasy (1994), Varga (1983, 2002, 2008) szerint mind a topik mind a posztverbális pozícióban lévő összetevők is lehetnek főhangsúlyosak, és ez a főhangsúly nem feltétlenül gyengébb, mint a predikátum első összetevőjén lévő.

A feltétel javasolt módosítása az észrevételek tükrében:

Egy összetevő akkor helyezkedik el a topik mezőben, ha olyan összetevő követi, amely mindig főhangsúlyt kell, hogy viseljen.

Kálmán L. – Nádasy Á. (1994) A hangsúly. In: Ferenc Kiefer (ed) *Strukturális magyar nyelvtan 2. Fonológia*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 393–467.

Varga L. (1983): Hungarian sentence prosody: an outline. *Folia Linguistica* 17: 117-51

Varga L. (2002): *Intonation and Stress: Evidence from Hungarian*. Palgrave Macmillan: Basingstoke and New York.

A [Spec,TopP] pozícióban előforduló összetevők

1. referáló kif., nemkontrasztív interpr.

- *Szintaxis*: az ige olyan bővítményei, amelyek rendelkeznek a [+referáló] és [+specifikus] jegyekkel (É. Kiss 2002).
- *Prozódia*: hangsúlytalan, ill. a predikátuménál kisebb hangsúly (É. Kiss 1992, 1998, 2002);
„lapos vagy ereszkedő intonációs kontúr” (É. Kiss 1992:109, É. Kiss 1994:80)
→ prominencia ill. jelentős hangmagasság-beli változások hiánya.

Ellenvélemény: „Topic intonation is not level, but rather it has a rise-fall pattern comparable to Focus” (Rosenthal 1992:300) (egy szóból álló topikok esetében a laposnak ható intonáció a Kornai – Kálmán (1988) által javasolt L tónus törlési szabály eredménye)

(2) [_{TopP} **Móni** [_{FP} mangót evett.]]

É. Kiss K. (1992): Az egyszerű mondat szerkezete. In: Ferenc Kiefer (ed) *Strukturális magyar nyelvtan I. Mondattan*. Akadémiai Kiadó: Budapest, 79–177.

É. Kiss K. (1998): Mondattan. In: É. Kiss K. – Kiefer F. – Siptár P. *Új magyar nyelvtan*. Osiris: Budapest, 17–184.

Kornai A. – Kálmán L. (1988): Hungarian sentence intonation. In: H. van der Hulst – N. Smith (eds) *Autosegmental Studies on Pitch Accent*. Foris: Dordrecht, 183–195.

A [Spec,TopP] pozícióban előforduló összetevők

1. referáló kif., nemkontrasztív interpretáció, folyt.

- *Információszerkezet/Funkció:* „azt a mind a beszélő mind a hallgató által ismert vagy létezőnek feltételezett individuumot nevezi meg, amelyről a mondat predikátum része állítást tesz.” (É. Kiss 1998:22, É. Kiss 2002), a mondat logikai alanya (É. Kiss 1992:114)

→ TOPIK-FUNKCIÓ

A topik definíciója az információszerkezet-kutatással foglalkozó irodalomban

Krifka and Musan (megj. alatt):

„The *topic constituent* identifies the entity or set of entities under which the information expressed in the comment constituent should be stored in the common ground content.”

(3) K: *Mit evett Móni?* V: [_{TopP} **Móni** [_{FP} *MANgót evett.*]]

Krifka, M. and R. Musan (megj. alatt): Basic notions of information structure. In: M. Krifka and R. Musan *The expression of information structure*. Mouton.

A [Spec,TopP] pozícióban előforduló összetevők:

2. referáló kif., kontrasztív interpretáció

- *Szintaxis*: az ige olyan bővítményei, amelyek rendelkeznek a [+referáló] és [+specifikus] jegyekkel (É. Kiss 2002).
- *Prozódia*: „rising intonation followed by a marked pause” Szabolcsi (1981:144);
„sajátos, emelkedő, esetleg lebegő intonációval ejtett, a mondat többi részétől árnyalatnyi szünettel is elválasztott”, a mondat „legalább két intonációs kifejezésből áll” (É. Kiss 1992:109-110);
„sajátos, mélyen induló s az utolsó szótagján vagy szótagjain emelkedő dallam” (É. Kiss 1998:24);
„a particular, contrastive intonation comprised of a brief fall and a long rise” (É. Kiss 2002:22).

Szabolcsi A. (1981): Compositionality in Focus. *Folia Linguistica* 15: 141-161.

A [Spec,TopP] pozícióban előforduló összetevők:

2. referáló kif., kontrasztív interpr., folyt.

- *Információszerkezet/Funkció:*

(a) a nyomatékos topikos mondattal tudomást veszünk arról, hogy a tárgyalási univerzumban az éppen kiszemelt személyen kívül vannak még mások is, akiről hasonló állítást lehetne tenni (azaz, az illetőre korlátozni a figyelmünket valóban „korlátozás”), és (b) fenntartjuk – megengedjük, sugalljuk – annak a lehetőségét, hogy más topik esetén az állítás ellenkező előjelű legyen – „modális fenntartás” (Szabolcsi 1980: 75)

„one suggests (or, implicates) that the claim he is making need not be true of something else” (Szabolcsi 1981:519).

Szabolcsi A. (1980) Az aktuális mondattagolás szemantikájához. *Nyelvtudományi Közlemények* 82, 59–83.

Szabolcsi A. (1981): The Semantics of Topic-Focus Articulation. In: J. Groenendijk, Th. Janssen and M. Stokhof (eds) *Formal Methods in the Study of Language, Part 1*. Amsterdam, 1-28.

A [Spec,TopP] pozícióban előforduló összetevők: 2. referáló kif., kontrasztív interpr., folyt.

- *Információszerkezet/Funkció:* (folyt.)

„nem funkcionál a mondat logikai alanyaként”, „szembeállítást implikál” (É. Kiss 1992:109);

„a topikként megnevezett individuum egy – a beszélő és a hallgató által rekonstruálható – halmaz része, s a halmaz tőle különböző elemeire nem szükségszerűen igaz az, amit a topikról a mondatban állítunk” (É.Kiss 1998:24);

„it conveys the implicature that there is also an alternative referent for whom an alternative predicate holds” (É. Kiss 2002:23).

→ KONTRASZTÍV TOPIK FUNKCIÓ

Kenesei (1989:118) : „a mondat kontrafókuszos nélküli olvasatához hozzáteszi, hogy ‘Van olyan valami (a tárgyalási univerzumban), ami más, mint a K[ontra]F[ókuszos] összetevő és aminek denotátumára nem igaz az állítás többi része’.”

A kontrasztív topik definíciója az információszerkezet-kutatással foglalkozó irodalomban

Krifka and Musan (megj. alatt):

Contrastive topics „consist of an aboutness topic that contains a focus, which is doing what focus always does, namely indicating an alternative. In this case, it indicates alternative aboutness topics.”

A topik jelölt intonációja és a kontrasztív interpretáció közötti kapcsolat

Molnár (1998:116): „ „contrastive topics” must show the combined effects of the pragmatically definable „topicality” (as a pragmatic notion referring to aboutness) and the implication of „I-contrast” as one possible reading of the „I-contour”*. Only where all three of these notions co-occur is it meaningful to speak of „contrastive topics”. . . different types of prominent topics in clauses realized with I-contours, where the implication of the double contrast is blocked, must be considered to belong to other topic types. . . ”

Kérdés: honnan tudjuk a fentiek alapján, hogy egy topik alternatív topikokat vezet-e be?

Válasz: onnan, hogy milyen kontextusban szerepel (milyen kérdésre válaszol).

* Jacobs (1997) által bevezetett fogalom, egy olyan intonációs kontúrt jelöl, amely két egyformán erős hangsúlyból, egy eső-emelkedőből és egy esőből áll.

Molnár, V. (1998): Topic in focus. On the syntax, phonology, semantics and pragmatics of the so-called „contrastive topic” in Hungarian and German. *Acta Linguistica Hungarica* 45: 89-166.

Kérdés-válasz párok, ahol a válaszban kontrasztív topiknak kell előfordulnia (Büiring 1997, 2002)

(Háttér: a nemkontrasztív és a kontrasztív topikok fenti definíciói közötti különbség.)

- 1 A válaszbeli topik a kérdés megfelelő összetevője által denotált halmaz egy eleme:

(4) K: *Mit ettek a gyerekek?* V: [_{TopP} **Móni** [_{FP} mangót evett.]]

- 2 A válaszbeli topik a kérdés megfelelő összetevője által denotált individuum alternatívája:

(5) K: *Mit evett Marianna?* V: [_{TopP} **Móni** [_{FP} mangót evett.]]

→ A válasz topikja *különbözik* a kérdésbeli megfelelőjétől, míg nemkontrasztív topikok esetében *azonos* vele.

Büiring, D. (1997): *The Meaning of Topic and Focus. The 59th Street Bridge Accent*. London, New York: Routledge.
Büiring, D. (2003): On D-Trees, Beans, and B-Accents. *Linguistics and Philosophy* 26: 511-545.

A [Spec,TopP] pozícióban előforduló összetevők:

3. *nem referáló kifejezések*

- *Szintaxis*: puszta főnevek, melléknevek, adverbiumok, kvantoros főnévi kifejezések, főnévi igenevek.
- *Prozódia*: azonos a kontrasztív interpretációt megkívánó referáló kifejezésekével (Szabolcsi 1980, 1981a, É. Kiss 1992, 1998, 2002).
- *Igazságfeltételek*: szűk hatókör a többi preverbális operátorral szemben (Hunyadi 1981, Szabolcsi 1981b, É. Kiss 1992, 1998, 2002).
- *Fontos*: a sajátos intonációs jegyek nélkül a fenti összetevők nem jelenhetnek meg a [Spec,TopP] pozícióban (Szabolcsi 1981a, É. Kiss 2002).

Hunyadi L. (1981): Remarks on the Syntax and Semantics of Topic and Focus in Hungarian. *Acta Linguistica Academiae Scientiarum Hungaricae* 31, 107–136.

Szabolcsi A. (1981a): Compositionality in Focus. *Folia Linguistica* 15: 141-161.

Szabolcsi A. (1981): The Semantics of Topic-Focus Articulation. In: J. Groenendijk, Th. Janssen and M. Stokhof (eds) *Formal Methods in the Study of Language, Part 1*. Amsterdam, 1-28.

A [Spec,TopP] pozícióban előforduló összetevők:

3. *nem referáló kif.*, folyt.

- *Információszerkezet/Funkció:*

Tekintethatározói szerepű infinitívusz és datívusz: a jelentéstartalom topikalizációja (Szabolcsi 1980:81, 1981:145); Topik szerep, a szembeállításból eredő individualizáció révén (É. Kiss 1998:24, É. Kiss 2002:24).

A [Spec,TopP] pozícióban előforduló összetevők: 3. *nem referáló kif.*, folyt.

(6) [_{TopP} **Mangó** [_{FP} *Móninál volt.*]]

(7) [_{TopP} **Minden manó** [_{NegP} *nem* [_{FP} *mangót vett ki.*]]]

Bár az összes olyan nem megnevező kifejezés, amely a [Spec, TopP] pozícióban előfordulhat, nem tesz eleget a topik információszerkezet-kutatásban használt, fent említett definíciójának, nemcsak a magyar, de a nemzetközi szakirodalomban is gyakran hivatkoznak rájuk ill. megfelelőikre *kontrasztív topik*ként (Krifka 1998, Büring 1997, 2003, Jacobs 1997).

Krifka, M. (1998): Scope inversion under the rise-fall pattern in German. *Linguistic Inquiry* 29: 75-112

Specifikus kutatási kérdések

- 1 Alátámasztják-e a fonetikai vizsgálatok a kontrasztív ill. nemkontrasztív értelemben használt, az információszerkezet-kutatás szempontjából *topik*nak tekintett kifejezések (aboutness topic) közötti különbségekről szóló eddigi megfigyeléseket?
- 2 Alátámasztják-e a fonetikai vizsgálatok azt az irodalomban elfogadottnak tekintett elképzelést, amely szerint a topik pozícióban elhelyezkedő összes nem referáló kifejezés és kontrasztív értelemben használt referáló kifejezések prozódiai tulajdonságai megegyeznek, tekintettel arra, hogy az előbbi esetben az intonációnak a mondat jólformáltságához, az utóbbi esetben pedig a pragmatikai jelentéshez van köze?
- 3 Megfigyelhetők-e különbségek a nem referáló kifejezések prozódiai tulajdonságai között a kontraszt jelenléte vs. hiánya függvényében?

Egy analógnak látszó eset a németben: Krifka (1998:99)

- a német mondat [Spec, CP] pozíciójában elhelyezkedő kvantoros kifejezések, *eső-emelkedő* intonációval: szűk vagy tág hatókör az őket követő, *eső* intonációval ejtett, operátorokkal szemben (mindig tág hatókör a sajátos intonációs minta nélkül):
(8) /ALle Politiker sind NICHT korrupt.
- „Regular topics have a *simple rise accent* if they contain a focus.”
(9) K: Wo sind die Kinder? V: /HANS ist zu HAuse.

Mehlhorn (2001) produkciós kísérlete a németre

- Kísérlet: kérdés-válasz párok felolvasása
- Változó: [Spec,CP] összetevő interpretációja (kontrasztív vs. nemkontrasztív topik, a kérdés alapján)
- Eredmény: a kontrasztív topik összetevők hangsúlyos szótagjának nagyobb f₀-terjedelme, meredekebb f₀-emelkedése, megnyújtása, a nemkontrasztív topikokkal összehasonlítva.

(10) Wo war deine Schwester eigentlich? Ich hab sie bei meiner Party vermisst.

Maria was gestern in BerLIN. Sie musste da einen Vortrag halten.

(11) Maria und Erik sind doch seit vorgestern auf Mallorca. Haben sie dich schon mal angerufen?

Ma/RIa was gestern in Ber\LIN. Ich hab sie auf dem Ku'damm getroffen. Von Urlaub hat sie nichts erzählt.

Braun (2006) produkciós kísérlete a németre

- Kísérlet: 5-6 mondatos bekezdések felolvasása
- Változó: adott mondatok [Spec,CP] összetevője kontrasztív vagy nemkontrasztív topiknak („theme”) számít-e. (Azaz, adott vagy új információt fejez ki.)
- Fonológiai elemzés: a prozódiai annotáció szerint nincs különbség a kontrasztív és nemkontrasztív topikok, valamint a velük egy mondatban megjelenő fókusz összetevő dallamhangsúlyának (pitch accent) típusa között (L*+H és L+H* egyformán gyakori a nemkontrasztív topikok esetében), az ún. ‘hat pattern’ nem gyakoribb a kontrasztív kontextusokban.

Braun, B. 2006. Phonetics and phonology of thematic contrast in German. *Language and Speech* 49.451–493.

- Akusztikai elemzés: a kontrasztív topikok esetében későbbi és magasabb csúcs, nagyobb f_0 -terjedelem, hosszabb f_0 -emelkedés. A kontrasztív topik összetevő, annak hangsúlyos szótagja és magánhangzója mind szignifikánsan hosszabbak, mint a nemkontrasztív topikok ezen jellemzői. A beszélők különböztek aszerint, hogy magasabb vagy későbbi csúccsal jelölték a kontrasztív topikokat.

Kapcsolat más kutatásokkal:

Az eredmények megfelelnek Hedberg – Sosa (2007) és Hedberg (2003) eredményeinek, amelyek szerint spontán beszédben az információ-szerkezet kategóriái (kontrasztív/nemkontrasztív topik, fókusz), nem feleltethetők meg kölcsönösen egyértelmű módon specifikus intonációs kontúroknak, szemben Büring (2003), Gundel – Fretheim (2005), Kadmon (2001), és Steedman (2000) nézeteivel.

Gundel, J., and Th. Fretheim. 2005. Topic and focus. In *The Handbook of Pragmatics*, ed. by L. Horn and G. Ward, 174–196. Oxford: Blackwell.

Hedberg, N. 2003. The prosody of contrastive topic and focus in spoken English. In *Preproceedings of the workshop on information structure in context*, 14–52. Stuttgart: IMS.

Hedberg and J. M. Sosa. 2007. The prosody of topic and focus in spontaneous English dialogue. In *Topic and Focus. Cross-linguistic Perspectives on Meaning and Intonation*, ed. by Ch. Lee, M. Gordon, and D. Büring, 101–120. Dordrecht: Springer.

Kadmon, N. 2001. *Formal Pragmatics*. Malden, MA, Oxford: Blackwell.

Steedman, M. 2000. Information structure and the syntax-phonology interface. *Linguistic Inquiry* 31.649–689

D'Imperio – Cangemi – Brunetti 2008 a nápolyi olaszról

- Kísérlet: kérdés-válasz párok felolvasása
- Változó: a válasz mondatkezdő összetevője parciális (kontrasztív) vagy neutrális topik interpretációt kap-e (a kérdés függvényében)
- Eredmény: a topik hangsúlyos szótagján lévő H és az azt követő L tónus szignifikánsan magasabb a parciális (kontrasztív) mint a neutrális topik esetében.
- D'Imperio – Cangemi (megj. előtt): a kontrasztív (parciális) topikok önálló prozódiai frázist alkotnak.
- Hasonló eredmények (önálló intonációs frázis): tárgyi NPK a 'Clitic Left Dislocation' konstrukciókban, kérdésekre adott spontán válaszokban is (Brunetti et al. 2010).

Brunetti, L., M. D'Imperio, and F. Cangemi. 2010. On the prosodic marking of contrast in romance sentence topic: evidence from Neapolitan Italian. In Proc. 5th Speech Prosody Conference, Chicago.

D'Imperio, M., – F. Cangemi. megj. előtt. Phrasing, register level downstep and partial topic constructions in Neapolitan Italian. In *Hamburger Studies on Multilingualism 10*, ed. by C. Gabriel and C. Liéo.

D'Imperio, M., – F. Cangemi – L. Brunetti. 2008. The phonetics and phonology of contr. topic constructions in Ital. Poster, TIE 3, September 15-17, Lisbon.

40 kérdés és válasz, a következő változókkal:

- [Spec,TopP] összetevő szintaktikai kategóriája: tulajdonnév (referáló kif.), puszta főnév és kvantoros DP (nemreferáló kif.).
- [Spec,TopP] össszetevő azonos vagy különbözik a kérdésben szereplő megfelelőjétől → ‘azonos’ vs. ‘különböző’ kontextus.
- Második hangsúlyos összetevő: [Spec,FP] vagy preverbális tagadószó.

Nem elemeztük a kettőnél több hangsúlyos szót tartalmazó mondatokat → összesen 232 mondat (kevesebb ‘különböző’ kvantoros DP-s adat, mert általában több hangsúlyt tartalmaztak).

‘azonos’ kontextus:

(12) *Mit evett Marianna?* **Marianna** Mangót evett.

‘különböző’ kontextus:

(13) *Mit evett Marianna?* **Móni** Mangót evett.

(14) *Kinél volt mangó?* **Mangó** Móninál volt.

(15) *Mit vett ki négynél kevesebb manó?*
Négynél kevesebb manó Mangót vett ki.

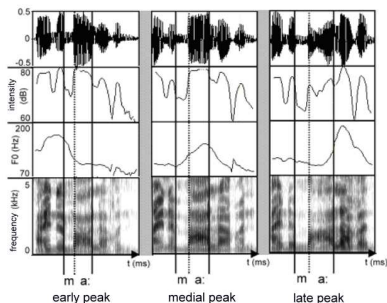
Példák: nemreferáló kifejezések, ‘különböző’ kontextus

(16) *Kinél volt mandula? Mangó MÓninál volt.*

(17) *Mit vett ki négyenél kevesebb manó?
Minden manó mangót vett ki.*

- Résztevők: 5 beszélő (3 nő) 20 és 30 év között.
- Felvételek: az MTI Pszichológiai Intézet hangszigetelt kísérleti szobájában.
- Hanghordozó: fejre rögzíthető mikrofon (→ szájától való állandó távolság állandó), külső hangkártyán keresztül laptophoz csatlakoztatva, mintavételi frekvencia: 44,1 kHz. Egyszerre két kísérleti személy.
- Prezentáció: SpeechRecorder szoftterrel. Kérdés piros, válasz fekete betűkkel. Egyik személy olvasta a kérdést, másik a választ (csak ezeket elemeztük). Kérdés–felelet párok randomizálva voltak, és kétszer fordultak elő.

f₀-csúcs (Kohler 1987): korai, középső és késői csúcs.

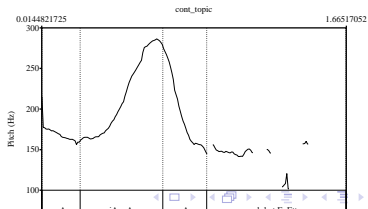
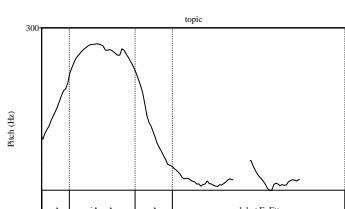
Topikcsóva f₀-dallammenete (hangsúlyos szótag utáni f₀-kontúr): emelkedő, eső vagy lapos.

Kohler, K. J. (1987): Categorical pitch perception. *Proc. International Congress on Phonetic Sciences*, 331–333.

Az elemzés alapegységei

Dallamhangsúlyok (*pitch accent*) és dallammenetek osztályozása az f_0 (alapprofundencia) változásai alapján.

- Csúcs típusa: a [Spec,TopP] összetevőre eső dallamhangsúly csúcsa a magánhangzó korai, középső, vagy késői szakaszára esik (ld. következő dia),
- (topik)csóvára (a [Spec,TopP] összetevő hangsúlytalan szótagjaira) eső f_0 -kontúr,
- a következő konstituens (fókusz vagy tagadószó) hangsúlyos magánhangzójára eső f_0 -csúcs típusa (korai, középső vagy késői).

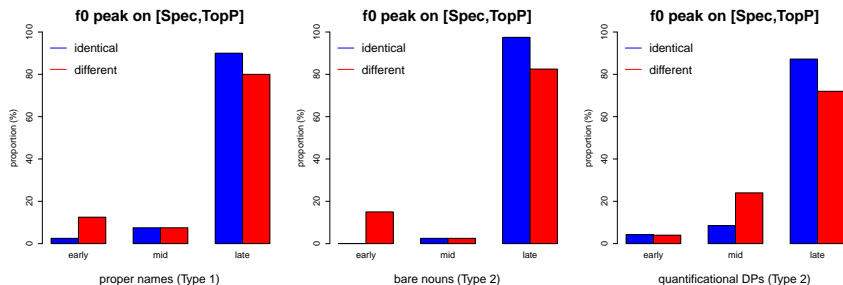

Nem alkalmaztuk az autoszegmentális metrikus irányzatú intonációs fonológia (Pierrehumbert 1980) apparátusát, hiszen:

- A fonológiailag disztinktív dallamhangsúlyokat még nem ismerjük pontosan a magyarban \leftrightarrow ToBI hangsúlycímkéi fonológiai kategóriákat jeleznek.
- Nem tudjuk, a magyarban meg kell-e különböztetnünk intermediáris és intonációs szakaszokat \rightarrow nem tudjuk definiálni a szakasz dallamokat és határjelző dallamokat.

Pierrehumbert, J. (1980): The phonology and phonetics of English intonation. PhD thesis, MIT.

[Spec,TopP]-ra eső dallamhangsúly

χ^2 próba az 'azonos' és 'különböző' arányok között (csak tulajdonnév és pusztá főnév): különbség nem szignifikáns.

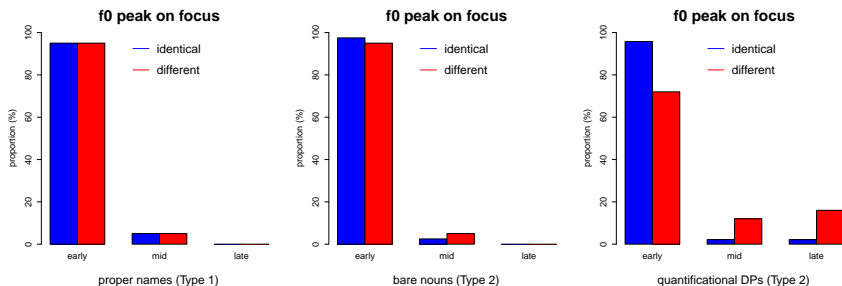
Késői csúcsok dominálnak mindkét típusban és kontextusban.

Hasonló eredmények Varga (2008) és Mády & Kleber (2010)-ben: mondatkezdő dallamhangsúlyokat késői csúcsok jellemzik a magyarban.

Varga, L. (2008): The calling contour in Hungarian and English. *Phonology* 25, 469–497.

Mády, K. & Kleber, F. (2010): Variation of pitch accent patterns in Hungarian. *5th Speech Prosody Conference, Chicago*.

Fókuszra eső dallamhangsúly

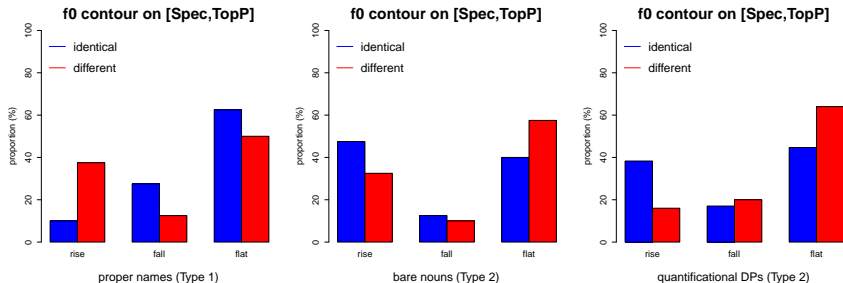

χ^2 próba nem mutat szignifikáns különbséget.

Mindkét típust és kontextust korai csúcsok jellemzik.

Ezt találta Mády & Kleber (2010) is: mondatvégi dallamhangsúlyok jellemzően korai csúcsok a magyarban.

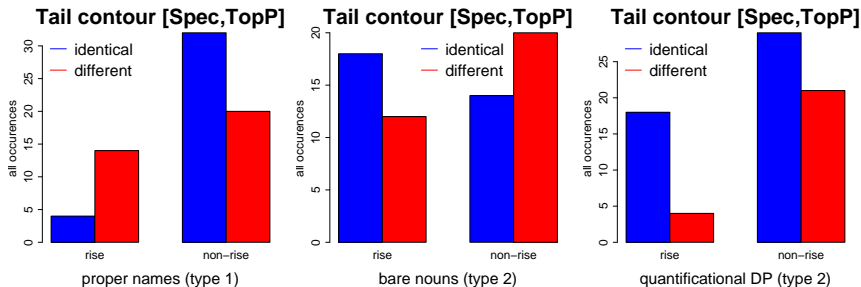
Dallammenet a topikcsóván

- Referáló típus: Emelkedő hangsúly gyakrabban 'különböző' (kontrasztív) kontextusban.
- Nemreferáló típus: Tendencia nem egyértelmű, de kvantorok esetében kevesebb emelkedő kontúr (fókuszként értelmezték?).

Az 'azonos' és a 'különböző' kontextusra kapott dallammenetek szignifikánsan különböznek a tulajdonneveknél (χ^2 próba: $p = 0.01$), a másik két típusnál nem.

Topikcsóva dallammenete – emelkedés, ill. nem emelkedés

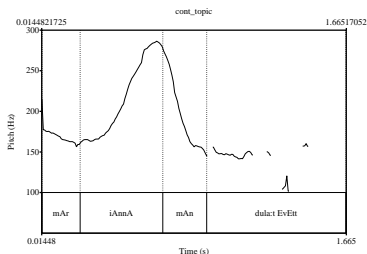
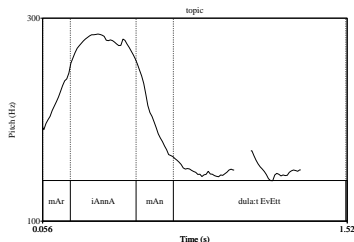

Tendenciák:

- Referáló típus: 'Azonos' topikot tartalmazó válaszok: emelkedés ritka, 'különböző' topik: több emelkedés.
- Nemreferáló típus: Nincsenek egyértelmű tendenciák.

Paraméterek kvantifikálása: f0

- f0 maximum,
- f0 minimum és maximum különbsége,
- f0 esésének sebessége,
- f0 maximum helye.

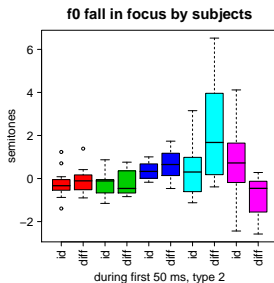
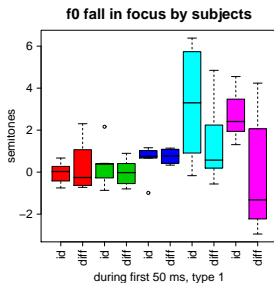

Statisztikai módszer: ismételt mérések MANOVA, független változók: [Spec,TopP] típusa (referáló vs. nemreferáló) és kontextus, random változó: beszélők. Egyetlen paraméter sem különbözik szignifikánsan. Feltehető ok: igen nagy eltérések beszélőnként!

Példa: f0 esése félhangok alapján

Eső, ill. nem eső dallammenet a topik csóváján: beszélők viselkedése nem egységes.

f0 esésének meredeksége a fókuszon: referáló kifejezéseknél az 'azonos' kontextusban nagyobb az esés a 4. és 5. beszélőnél, nemreferáló kifejezéseknél nem látszik egyértelmű tendencia.

- Hangsúlyos szótag tartama,
- csóva tartama,
- szünetek száma (\Leftarrow topik és predikátum két különböző intonációs egység),
- szünet előtti utolsó szótag tartama (\Leftarrow szakaszvégi nyúlás).

Kisebb anyag, célszó: *Marianna* (tulajdonnév), ill. *mandula* (puszta főnév) (nagyjából hasonló szótagszám). Szünetek gyakoribbak a 'különböző' kontextusban (4, ill. 10 előfordulás). Többi paraméter nem szignifikáns, igen nagy eltérések beszélők között.

- Referáló kifejezések: dallamhangsúly nem különbözik a két kontextusban, de a topikcsóván gyakori az emelkedő dallammenet a 'különböző' kontextusban (azaz kontrasztív interpretáció esetén).
- Nemreferáló kifejezések: mindkét kontextusban több emelkedés fordult elő, de mindkét kontextusban egyenlő számban fordultak elő a nem emelkedő dallammenetek → nincs egyértelmű tendencia.
- 'Különböző' kvantoros DP-k esetén kevés emelkedést találtunk.

- A felolvasási feladatok esetében nem lehetünk biztosak abban, hogy a beszélők belegondoltak-e a mondatok jelentésébe, rájöttek-e arra, hogy szándékolt szembeállításról van-e szó.
- Megoldás = percepciók kísérlet?
- 1. lehetséges probléma: a produkció elemzése nélkül honnan tudjuk, hogy milyen adatokat kellene megítéltetnünk a beszélőkkel?
- 2. lehetséges probléma: ld. a következő diát.

- Kísérleti feladat: a beszélők egy szembeállítás tartalmazó állítás elejét látták írott formában, és választaniuk kellett annak két hallott lehetséges folytatása között.
- Hallott mondatpárok jellemzői: csúcs helye és/vagy magassága közötti eltérések, a fókuszhangsúly tulajdonságai azonosak.
- Eredmények: a kontrasztívnak szánt megvalósulásokat nem választották gyakrabban. (↔ produkciós teszt eredményei)

- A kísérleti eredmények nem cáfolták meg egyértelműen azt a nézetet, hogy a magyar [Spec,TopP] pozícióban elhelyezkedő kontrasztívan interpretált referáló kifejezések és az összes nemreferáló kifejezés prozódiaja hasonló.
- Ez a hasonló prozódia összeköthető-e valamilyen közös jelentéstartalommal?
- Javaslat: jelezheti például az összetevő *delimiter* státuszát.

Delimiters

„express that, for the communicative needs at the current point of discourse, the current contribution only gives a limited or incomplete answer. With *contrastive topics*, the current common ground management contains the expectation that information about a more comprehensive, or distinct, entity is given; contrastive topics indicate that the topic of the sentence diverges from this expectation. With *frame setters*, the current common ground management contains the expectation that information of a different, e.g. more comprehensive, type is given, and the frame setter indicates that the information actually provided is restricted to the particular dimension specified.”

Frame setter:

(18) K: *How is John?* V: **Healthwise/As for his health**, he is [FINE]_F.

A *delimiter* formális definíciója: Krifka – Musan (megj. alatt)

„A Delimitator α in an expression $[\dots \alpha \dots \beta_{FOCUS} \dots]$ always comes with a focus within α that generates alternatives α' . It indicates that the current informational needs of the common ground are not wholly satisfied by $[\dots \alpha \dots \beta_{FOCUS} \dots]$, but would be satisfied by additional expressions of the general form $[\dots \alpha' \dots \beta'_{FOCUS} \dots]$.” (Krifka and Musan, to appear)

További megjegyzések a kontrasztív topik és a *delimiter* szerep kapcsolatáról: Kálmán (1985:30)

- „The function of contrastive topic is either to propose to change the topic of the conversation or to suggest that the proposition expressed by the post-topic part is only partially relevant; therefore, the addressee had better change the topic of the conversation again.”
- a beszélő nemcsak azt fejezheti ki a kontrasztív topik használatával, hogy a kontrasztív topik alternatívájára egy alternatív tulajdonság igaz, hanem azt is, hogy a beszélőnek nincs információja a kérdésről.

Kálmán, L. 1985. Word-order in non-neutral sentences. In *Approaches to Hungarian 1*, ed. by I. Kenesei, 25–37. Szeged: JATE.

Szintaktikai javaslat(szerűség)

Feltételezhetnénk a következőt:

- a kontrasztív interpretációjú referáló kifejezések és az összes olyan nemreferáló kifejezés, amely a mondat predikátum része előtti pozícióban helyezkedik el, a TopP helyett egy másik projekció, pl. Del(imitator)P specifikálójában helyezkedik el
- a DelP is rekurzív, de egy TopP nem lehet olyan, hogy DelP-t dominál és őt is DelP dominálja.

Előnyök:

- a szűk hatókör magyarázható lenne kötelező rekonstrukcióval,
- az intonációs jelölésnek lehetne egy egységes szintaktikai következménye,
- kezelhetőek lennének a következő adatok:

[Mi van Jánossal? Találkozott Marival Budán?]

(19) *János Marival/ Budán/ nem találkozott.*

(20) * *Marival/ János BUdán/ nem találkozott.*

- Bőhm Tamásnak, Kiss Zoltánnak és Winkler Istvánnak a segítséget,
- az OTKÁ-nak és a DFG-nek a támogatást.